

Forhandlingen om Alderdomsforsørgelses- Forslaget

i Nationaløkonomisk Forening d. 22. Januar 1884.

Efter Direktør Tvermoes's foran aftrykte Indledningsforedrag aabnedes Forhandlingerne, idet Dirigenten, Handelsbankdirektør Levy gav Ordet til Nationaløkonomisk Forenings Formand,

Etatsraad, Nationalbankdirektør **Levy**: Den ærede Indleder af Diskussionen har med Rette paavist, hvorledes der ved Lovforslaget vilde blive brudt en helt ny Bane. Det fortjener at fremhæves, at den Opgave, som Lovforslaget søger at løse, hidtil ikke har fundet nogen Indgang i de større Republikker, saasom Amerika, Frankrig eller Schweiz, skjønt Arbejderpartiet der har en ganske anden Indflydelse end i andre Samfund, men Spørgsmaalet om Opgavens Løsning er opstaaet i en monarkisk Stat, nemlig Tyskland, hvor Regeringen har forberedt en Lov om Arbejdernes Alderdomsforsørgelse med Statstilskud. Uagtet Ideen herom er udgaet fra den almægtige Rigs-kansler, er Sagen dog endnu ikke kommen frem for Lovgivningsmagten, men vel omdebatteret i det Uendelige, pro et contra, og i den den tyske Rigsdag nu forelagte Lov om Arbejdernes Forsikring mod Ulykkestilfælde har man maattet opgive Tanken om Statstilskud. Det er først i Danmark at en Lov om Alderdomsforsørgelse for Arbejdere med Statstilskud foreligger for Lovgivningsmagten.

Taleren maatte erklære sig for en bestemt Modstander af Statssocialismen, thi saaledes maatte han betegne en Lov, der indrømmede Arbejderen direkte Tilskud fra Statskassen. Herved skabte man en ny privilegeret Samfundsklasse, medens tidligere alle Bestræbelser ere gaaede ud paa at afskaffe personlige Forrettigheder. Naar man først er inde paa denne Vej, hvor er da Grænsen? Havde Arbejderen da ikke samme Krav paa Statstilskud, naar det skortede paa Arbejde, eller naar han under Udførelsen af sit Arbejde mistede sin Forlighed og i andre lignende Tilfælde. Der var en Side af Spørgsmaalet om Statssocialismen, som Taleren særligt og længe havde overvejet, nemlig: hvorledes vil det private Initiativ stille sig i human Retning ligeoverfor Arbejderklassen, naar Staten direkte vil varetage dens Interesser under Livets Tilskikkelser? Han troede, at dette, hvorved netop de forskellige Klasser komme i Berøring med hinanden, maatte i høj Grad svækkes og at den hele filantropiske Bestræbelse, der er særegen for vor Tid og ikke mindst udpræget i Danmark, vilde hensygne. Han troede, at baade paa Pengemidlerne og paa de personlige Kræfter, hvorpaa denne Bestræbelse i saa høj Grad lagde Beslag, vilde det da skorte. Han tvivlede om, at i saa Fald en Forening som den, der for nogle Aar siden er oprettet til Fordel for Tyendeklassen, der lægger Beslag paa c. 100 Personers Arbejde, vilde være kommen i Stand, eller at Burmeister & Wains bekjendte Understøttelseskasse for Arbejdere vilde være bleven stiftet. Endvidere hæmmer Statssocialismen den Individet iboende Trang til Selvstændighed og Uafhængighed, naar dette tror at have Krav paa Statens umiddelbare Understøttelse. Hvilke Børn gaa vel Livet lettest igjennem. — de, der under deres Skolegang samvittighedsfuldt og uden Paavirkning og Paamindelser af egen Drift udføre deres Arbejde, eller de, man stadig skal paavirke og hjælpe før de blive færdige? Statssocialisme kan derhos ikke gennemføres uden saadanne Skatte-reformer, der ifølge deres Væsen hindre Opsamlingen af Kapital, den nødvendige Betingelse for enhver forøget Efterspørgsel

efter Arbejde. Det er en af Socialismens allerstørste Vildfarelser at betragte Kapitalen som Arbejderens Fjende; den er tværtimod en Nødvendighed for hans Existens, om det end maa indrømmes, at Kapitalisten maaske stundom ved Anvendelsen af sin Kapital i Favør af sine Medarbejdere kan være noget sneverhjærtet. Lovforslagets Tanke er jo den: ved at hjælpe Arbejderen til en Alderdomsrente at gøre det muligt for ham at undgaa at komme under Fattigvæsenet; men denne Institution kan dog ikke undværes, og mange Arbejdere, selv i Besiddelse af en Alderdomsrente, ville dels paa Grund af Rentens Lidenhed, dels paa Grund af deres aandelige og fysiske Tilstand trænge til Fattigvæsenets Bistand. Hvormange, tror den ærede Forsamling, at der t. Ex. af Almindeligt Hospitals 1400 Lemmer vilde kunne undvære Fattigvæsenets Forsorg, selv om de havde en Livrente af 1 à 200 Kroner? Taleren skulde villig indrømme, at Fattigvæsenet, under sin nuværende Organisation i mange Tilfælde virkede med en altfor haard og kold Haand, og at det var ubilligt, at Sygehjælp eller anden ren midlertidig Hjælp skulde berøve Individet dets politiske Rettigheder. Lad os derfor hellere sætte Kommunerne i Stand til at gøre Livet mindre haardt for den Trængende. Hertil udfordres imidlertid store Midler, som dog ikke ville være saa vanskelige, i alt Fald under mindre bevægede politiske Forhold, at skaffe til Veje. Det vilde være naturligt, om Staten forhøjede Brændevinsafgiften betydeligt og indførte en Ølskat, og af disse Midler anviste Kommunerne en vis Del. Endvidere er det ikke andet end billigt, at Bygningsafgiften for Statens Vedkommende slaas fast til en bestemt Sum og at dens aarlige Tilvæxt tilfalder Kommunen. Det var paa ingen Maade Talerens Mening, at man skulde lade Arbejderen sejle sin egen Sø. Der er endnu Meget at gøre for ham baade ved det private Initiativ og ved Lovgivningens Medvirksomhed, saaledes som det t. Ex. er sket ved Fabrikloven. Særligt vilde ogsaa her i Landet en Forsikringslov imod Ulykkestilfælde

under Arbejdet være ønskelig, og en saadan lader sig udføre uden Statstilskud.

Ogsaa set fra et rent finansielt Standpunkt maatte Taleren være imod Loven, da han fandt det ubilligt og uklogt, om Nutiden paalagde Efterkommerne Byrder, hvis Omfang, som Indlederen har gjort opmærksom paa, ingen Nulevende kan bedømme. Fik Loven ingen praktisk Anvendelse, da havde den ikkun vakt Krav, som ikke vilde eller ikke kunde fyldestgjøres, og fik den først Indgang, da vilde man umuligt kunne blive staaende ved et saa ringe Tilskud som de 2 Millioner, Loven foreløbigt stiller i Udsigt.

Efter disse almindelige Bemærkninger vilde der ikke være Anledning for Taleren til videre at beskæftige sig med Loven, hvis han ikke vidste, at ikke faa Medborgere sympathiserede med den, og naar han ikke som Formand i Burmeister & Wains Understøttelsesforening ligefra dens Oprettelse havde haft en god Lejlighed til at beskæftige sig med saadanne Forhold, som Loven omhandler. Han skulde derfor med Tilsidesættelse af sine egne Anskuelser om Principet dvæle ved enkelte af de i Loven indeholdte Bestemmelser, idet han udelukkende tog Hensyn til dennes Anvendelse paa Arbejderklassen; thi det er jo for denne at den skulde gives, ikke for de Bedrestillede i Samfundet.

Taleren maatte da spørge: hvorledes skal Lovens § 5 forstaaes? Er det Mening, saaledes som Motiverne synes at antyde, at de sukcessivt gjorte Indskud ikkun ville blive tilbagebetalte i Dødstilfælde, men ikke kunne fordres tilbagebetalte efter Interessentens Forgødtbefindende? (Ja, ja). Saa var altsaa Talerens Opfattelse rigtig, men da vilde Loven forblive et dødt Bogstav. Hvem i denne Forsamling vilde vel tilraade en flink Mand af Arbejderklassen at indskyde sine Sparepenge i en Anstalt, der vel vilde støtte ham i Alderdommen, men som paa den anden Side ikke vilde udlevere ham hans Midler, naar han maaske ved Hjælp af dem kunde skabe sig en selvstændig Stilling!

Det maa jo erindres, at lykkeligvis opnaa mangfoldige Arbejdere og Svende selvstændige Stillinger, men hertil udfordres naturligvis, at de have nogle Midler at raade over. I den for et Par Aar siden oprettede Kasse for Tyendets Alderdomsforsørgelse har man ogsaa fundet det fornødent at bestemme, at de gjorde Indskud med Renter, men ikke Selskabets Tilskud, ville blive de Vedkommende tilbagebetalt i Tilfælde af Giftermaal, Opnaaelsen af selvstændig Virksomhed o. s. v. Taleren troede ej heller, at Arbejdernes Kaar var saaledes, at de med nogen Grad af Regelmæssighed kunde indskyde i en saadan Kasse; den aarlige Præmie var jo ikke saa ganske ringe i Forhold til disses Fortjeneste. Det var først ved Direktør Tvermoes's Oplysninger — thi Lovforslaget eller dets Motiver indeholdt jo Intet om Tarifens Størrelse — at man fik at vide, hvad Præmien vilde være i de forskjellige Aldre, saaledes c. 35 Kroner i en Alder af 30 Aar. Det var denne Alder, man snarest maatte paaregne som den sandsynlige, hvori en Mand vilde tænke paa at indtræde i en slig Kasse, men ikke 18 Aars Alderen, for hvilken Præmien kun er 18 Kroner aarlig. Man kunde vist uden Fare love den 18aarige Arbejder, der vilde indskrive sig i en Alderdomsforsørgelsesanstalt, at rejse ham et Monument. Evnen til regelmæssige Indskud vilde idelig forstyrres for Arbejderen ved Værnepligt, Sygdom, Arbejdsløshed, Giftermaal, Hustruens Barselseng. Lovkoncipisten maa aabenbart snarere have haft sine Tanker henvendt paa Bestillingsmænd, med deres mere regelmæssige Livsvilkaar, end paa Arbejdernes Forhold.

Efter Loven skal Interessenten være indtraadt inden Udløbet af sit 45de Aar og Renten bliver aktuel med det 55de Aar. Taleren vilde finde det mere hensigtsmæssigt først at ville lade denne begynde med det 60de Aar; derved vilde Præmien blive en Del lavere, hvorimod det 55de Aar for Kvindens Vedkommende maatte anses for passende. Men Arbejderen burde kunne indtræde som Interessent lige indtil den Tid, da Renten vilde blive aktuel. Det maatte være Staten ligegyldigt, hvadenten Arbejderen indkøber

sig ved Hjælp af aarlige Præmier eller ved en Kapital én Gang for alle, og Staten burde det være uvedkommende, hvad enten Arbejderen indkøber sig ved Hjælp af egne sammensparede Midler, eller han ved Andres Omsorg sættes i Stand til at indtræde i Anstalten. Saaledes som Loven er affattet, vil f. Ex. det store Antal af Interessenter, som Burmeister & Wains Understøttelseskasse omfatter, faktisk være udelukkede fra at kunne nyde Godt af det Tilskud, Staten stiller i Udsigt. Burmeister & Wains Fabriker tilstaar nemlig sine Arbejdere aarlige Understøttelser uden Bidrag fra disses Side enten i Tilfælde af Svagelighed eller Alderdom, altsaa i Reglen efter det 45de Aar; hvorfor skulde disse da ikke kunne indkøbes i Statens billige Alderdomsforsørgelse, hvorved deres aarlige Indtægt vilde blive forøget med 50 pCt.? Eller hvorfor skulde et gammelt Tyende ikke have Krav paa Statstilskuddet, naar dets Herskab vilde sikre dets Alderdom ved Indkøb i Statsanstalten?

Den ærede Indleder havde paavist, hvilken Sandsynlighed der er for, at Loven vilde komme Andre til Gode end netop Arbejderklassen. Dette maatte let kunne forebygges ved at lade Kommunen være Mellemand ved Sagens Ordning eller ved at fordre en Attest, fra denne om den Vedkommendes personlige Forhold. — Ifølge Lovens § 3 fordres ikkun Forsørgelsesberettigelse i Kongeriget for at kunne indtræde i Anstalten; denne Bestemmelse fandt Taleren altfor liberal. Der er ingen Anledning til at tilstaa svenske og tyske Arbejdere Statshjælp efter et femaarigt Ophold i en Kommune, hvorved de jo allerede blive forsørgelsesberettigede. Loven burde indskrænke sig til at omfatte Arbejdere, fødte i Kongeriget, eller saadanne, som have erhvervet Indfødsret.

Selv om man altsaa vilde have en Anstalt med Statstilskud, maatte Lovudkastet ordnes i flere væsenlige Henseender, naar det skulde blive til Nytte for den arbejdende Klasse, men for sit Vedkommende vilde Taleren altid bekæmpe Principet om Statstilskud paa det omhandlede Omraade.

Aleksis Petersen-Studnitz indtog en ganske anden Stilling end Etatsr. Levy til Statstilskudsprincippet, — det »statssocialistiske« Princip, som det sædvanligvis, men mindre rigtigt, kaldtes. Han mente, at Statstilskudet havde sin Berettigelse, — forudsat at Lovforslagets Grundfejl — den aabne Adgang for Alle til den projekterede Alderdomsforsørgelsesanstalt — blev rettet. Med denne Grundfejl vilde, som paavist af Tvermoes, Anstalten være en komplet Umulighed. En Begrænsning maatte indføres, saaledes at Anstalten kun kom til at staa aaben for dem, som den virkelig var bestemt for, Arbejderklassen. Selvfølgelig vilde det være yderst vanskeligt at drage en nøjagtig Grænse; men selv om der end maatte kunne indvendes noget imod en hvilkensomhelst Begrænsning, maatte der dog, naar der skulde komme noget ud af Lovforslaget, gjøres et Forsøg i denne Retning. Naar nu den nævnte Fejl var bleven rettet, opstod Spørgsmaalet: hvorledes begrundes Statshjælpen? Af de allerfleste Talere i Rigsdagen var — uden Hensyn til Partistandpunkt — Statstilskudsprincippet blevet billiget; men nogen Motivering var ikke bleven givet. Og dog drejede det sig her: for det Første om at indføre et nyt Princip (thi Statstilskudet til Alderdomsforsørgelsen kunde ikke paralleliseres med den offentlige Fattigunderstøttelse, der var ledsaget af Indskrænkninger i borgerlige Rettigheder, og som var begrundet dels i Humanitets-, dels i Politi-Hensyn); for det Andet om at bryde med det rene Selvhjælpsprincip, der baade var et klart, let forstaaeligt Princip, og som foruden at tale til Forstanden ogsaa talte til vor Følelse ved sin Appel til egen Kraft, Selvstændighed, Uafhængighed, Selvansvarlighed. Naar man vilde forlade det hidtil fulgte, saa klare og let forstaaelige Princip, maatte man give Grunde. Talerens Motivering var denne: Staten staar i Gjæld til Arbejderne; ved at give Tilskud til Arbejdernes Alderdomsforsørgelse betaler Staten noget af paa denne Gjæld. Denne Gjæld kunde ses enten almindeligt-socialt eller specielt-fiskalt. I første Henseende mindede Taleren om hin alvorlige Tanke, som Saint-Simon

havde udtalt under Form af et noget bizart Spørgsmaal, — denne alvorlige Tanke: at Samfundet har sat højt til Vejrs paa den sociale Stige Mænd, som det har mange Byrder, men kun forholdsvis liden Nytte af, medens dygtige Arbejdere, uden hvilke Samfundet ikke vilde kunne existere, have faaet anvist Pladsen nederst paa Stigen. Men vilde man ikke se Sagen i Belysning af det bestaaende Misforhold mellem social Udmærkelse og økonomisk Betydning, kunde man ogsaa nøje sig med at se den fra et rent fiskalt Synspunkt. De Penge, der indflød i Statskassen fra Arbejderen, stod i et ganske anderledes trykkende Forhold til de paagjældende Skatteyderes Evne end det Forhold, hvori de Bedrestilledes Skatter stod til deres Skatteevne. Var der hertillands en vis mathematisk Ligelighed i Skattebyrdens Fordeling, saa var denne matematiske Ligelighed faktisk (d. v. s. naar Skatteevnen toges til Maalestok) ensbetydende med en stor Ulighed. Arbejderne havde ligefrem Krav paa at der blev rettet paa den imod dem udviste Uretfærdighed. Dette kunde for en Del ske derved, at der ydedes Tilskud til deres Alderdomsforsørgelse, — Tilskud af Midler, der væsenlig hidrørte fra de begunstigede Klasser. Da nu den af Livrenteanstalten opsamlede Kapital skyldtes for høje Præmier fra Personer, der for Størstedelen tilhørte Klasser, der i Sammenligning med Arbejderklassen vare begunstigede, talte denne Omstændighed netop for at benytte en Kapital som Livrenteanstaltens som Tilskud til Arbejderne. Andre Grunde talte vel derimod, navnlig den at Kapitalen ligeoverfor en saa stor Opgave som Arbejdernes Alderdomsforsørgelse ikke vilde række langt. Forsaa vidt var Taleren altsaa imod den nævnte Anvendelse; han havde kun ønsket at konstatere, at de herimod af enkelte Blade anførte Argumenter, netop var de Grunde, der talte derfor. Tilskudet til Arbejdernes Alderdomsforsørgelse maatte jo komme fra andre Klasser end Arbejderklassen selv, hvis der skulde være nogen Mening i det. Fra sit Standpunkt maatte Taleren da anbefale, at Staten skaffede sig de Midler, som Tilskudet nødvendiggjorde, gjennem ny Skatter, som Arve-

skat og progressiv Indkomstskat, d. v. s. Skatter, der i Modsætning til de nubestaaende, som forholdsvis stærkest trykke de mindre Velstillede, toges fra de Bedrestillede. Naturligvis vilde der mod saadanne Skatter blive indvendt at de vilde »forhindre Kapitalopsamlingen«; — ja de vilde hindre Opdyngning af Kapitaler paa enkelte Hænder, men denne Virkning vilde jo netop være en heldig Virkning.

Direktør Ph. Schou havde hverken lært noget af den førte Diskussion eller følt sig tiltalt af den foregaaende Talers Foredrag, der prækede en Ret for Arbejderne, fordi de i social og fiskal Henseende skulde være blevne uretfærdigt behandlede. Det var ham lidet tiltalende at høre den Anskuelse, at Staten stod i Gjæld til Arbejderne, og at Stats-tilskudet var at betragte som en Afbetaling herpaa. Vare Arbejderne blevne forurettede ved den bestaaende Skattelovgivning, vilde det jo være langt naturligere at rette denne. I den foregaaende Talers Hentydninger til den Nytte, Samfundet havde af de tusinde fornemste Mænd og af de tusinde dygtigste Arbejdere, mente han at se, at den foregaaende Taler ikke anerkjendte Betydningen af Aandens, men kun af Haandens Arbejde. Paa den anden Side kunde han heller ikke slutte sig til Etatsraad Levys Fordømmelse af Statssocialismen. De ny Tider krævede, at man beskæftigede sig med Arbejderspørgsmaalet. Staten skulde vel ikke af egne Midler gjøre Tilskud til Alderdomsforsørgelsen; men den skulde organisere den hele Sag, aabne en let Adgang til Alderdomsforsørgelse, og opmuntre hertil. Fra Kommunerne skulde Hjælpen til Arbejderne komme. Endvidere burde Arbejdsgiverne føle sig forpligtede til at bidrage til at sikre deres hæderlige Arbejders Alderdom. Flere Aktieselskaber (navnlig Burmeister & Wain) virkede allerede godt i denne Retning, men der burde fra de private Arbejdsgiveres Side gjøres endnu mere, end hvad der hidtil var udrettet, og Industriforeningen og Fællesrepræsentationen burde tilskynde dem dertil. Som Organisator af Alderdomsforsørgelsen vilde Staten kunne hjælpe væsenlig. 55 Aar burde være Aldersgrænsen, dog saaledes at hvis

Arbejderen ved Sygdom e. L. allerede tidligere kom i Trang skulde Livrenten ogsaa kunne begynde tidligere.

Aleksis Petersen-Studnitz skulde ikke have noget imod om man omordnede Skatteforholdene m. m. saaledes, at Arbejdernes nuværende Krav paa en Erstatning gjennem Statstilskud faldt bort; — men da en saadan Omordning aabenbart ikke vilde blive fuldbyrdet i nogen overskuelig Fremtid, fandt han det rettest at benytte den Lejlighed, der nu maaske vilde byde sig til, til gjennem Statstilskud til Arbejdernes Alderdomsforsørgelse at bøde noget paa den bestaaende Uret.

Han fandt det besynderligt, at Schou kunde misforstaa Taleren i den Grad at tro at en Mand, der havde det Arbejde, som Taleren havde, skulde ville underkjennde det aandelige Arbejdes Værdi. Han anerkjendte selvfølgelig fuldt ud Værdien af dette Arbejde og indrømmede meget beredvillig, at der fandtes mange udmærkede Aandsarbejdere ogsaa blandt Mændene paa Samfundsstigens øverste Trin. Dog vilde vel alle ærlige Mænd tilstaa, at i de Klasser, han havde hentydet til, repræsenterede Aandsarbejderne kun en forholdsvis lille Procent.

Docent **Westergaard** udtalte, at det efter de foregaaende Talere og navnlig efter Direktør Tvermoes' Udvikling maatte være Alle klart, at Lovforslaget havde en overordenlig stor Mængde Vanskeligheder at kæmpe imod. Selv om Lovforslaget havde været mere omhyggelig udarbejdet og Motiverne fyldigere, eller det havde sluttet sig nærmere til de tidligere fremkomne Forslag, vilde der dog være Vanskeligheder nok tilbage. Han mindede om, at man i Tyskland var gaaet en helt anden Vej; Alderdomsforsørgelsen var den fjerneste Opgave, og man havde under Forhandlingerne om den langt lettere Opgave, Skadeforsikringen, af Forslaget herom udskilt nogle mindre vigtige Bestemmelser om Sygekasserne og gjort dem alene til Lov. Istedetfor at tumle med en Opgave, hvorom ingen kunde blive enige, burde man maaske ogsaa i Danmark give sig af med smaa Opgaver, hvor man lettere kunde vente Enig-

hed, og hvor man kunde gjøre noget godt ved at hjælpe Arbejderne til Selvhjælp. Der var her i Landet c. 100,000 Mennesker, der vare Medlemmer af Syge- og Begravelseskasser. Mange af disse Kasser vare utvivlsomt yderlig slette, men deres Tilstedeværelse vidnede dog om, at der var en stærk Bestræbelse hos Arbejderen efter at associere sig, og denne Bestræbelse kunde nok fortjene at støttes.

Med Hensyn til Indlederens Forslag om, at Nationaløkonomisk Forening skulde foranstalte en Undersøgelse til Grundlag for videre Forhandlinger om Alderdomsforsørgelses-spørgsmaalet, udtalte Taleren, at der næppe var nogen Mulighed for, at Foreningen kunde gjøre dette, alene af pekuniære Grunde, men der var sikkert blandt Medlemmerne Adskillige, deriblandt Kontorchef Rubin og Taleren selv, der vilde paatage sig Arbejde i saa Henseende. Vi kunde nok trænge til at faa adskillige Spørgsmaal oplyste. Vi vidste i Virkeligheden overordenlig lidt om, hvad der var den ældre Arbejders Skjæbne; vi vidste ikke, hvorledes han fik Forsørgelse, hvad han behøvede for at leve og hvad Løn han opnaaede, om Arbejderen ofte blev underholdt paa sine gamle Dage af sine Børn, eller om han kom under Fattigforsørgelse, og vi kjendte kun meget lidt til Dødeligheden i Arbejderklassen. Vi vidste kun, at den var betydelig større end i Middelklassen, og de Undersøgelser, som Dr. Sørensen i Hobro for Tiden anstillede, gav meget interessante Bidrag til Belysning heraf; men man trængte til langt mere detaillerede Oplysninger end en Enkeltmand kunde overkomme at tilvejebringe.

Kontorchef Rubin maatte overfor Direktør Schou, der ikke havde følt sig tilfredsstillet af Diskussionen, undskylde dennes Spredthed, med at Lovforslagets saa godt som fuldstændige Mangel paa Motivering medførte, at Sagen her maatte tages op baade i al Almindelighed og i Detailspørgsmaalene. — Han ansaa iøvrigt ikke Forslaget for «socialistisk» i dette Ords tekniske Forstand, fordi der hertil vilde udfordres, at der var optaget Tvangsbestemmelser i det, og at Forslaget skulde være «statssocialistisk» var en

endnu uheldigere Betegnelsesmaade, da Modsætningen til Statssocialisme maatte være Privatsocialisme — altsaa Socialisme uden Statens Indgriben — hvad der jo var meningsløst. At Lovforslaget betegnedes som statssocialistisk, var altsaa kun forvirrende og burde hverken lokke eller skræmme til den Stilling, man vilde indtage overfor det. Det forekom Taleren, at man nu var i Færd med at oprette en Institution til Fordel for den fjerde Stand paa samme Maade som man for nogle Generationer siden havde gjort det ved Oprettelsen af Sparekasserne. Om den nye Alderdomsforsørgelsesinstitution vilde gjøre Landet samme Gavn som Sparekasseinstitutionen, var saare tvivlsomt; derimod var det utvivlsomt, at den vilde faa det tilfælles med Sparekasserne, at man fingerede at være i Besiddelse af Anstalter til direkte Fremme af fjerde Stands Vel, men som fjerde Stand kun vilde faa meget liden Nytte af. — Af de Oplysninger, Taleren savnede i Motiverne, skulde ogsaa han særlig beklage Manglen af en Alderstarif. Naar man f. Ex. havde set af Forslagets Motiver, hvad man nu havde faaet oplyst af Indlederen, at det aarlige Kontingent ved 30 Aars Alderen vilde blive 35 Kroner — altsaa omtrent svarende til Aarsbidrag til 2 Sygekasser — var dette noget helt Andet end kun at lære Bidraget ved 18 Aars Alderen at kjende. Ved denne Alder var det jo nemlig en ren Fiktion at vente, at Nogen skulde indtræde. Man burde i saa Henseende se hen til, i hvad Alder f. E. Sygekassemedlemmerne indtraadte, idet man jo dog kunde sige selv, at Ingen vilde — og vistnok heller ikke burde — indtræde tidligere i en Fremtids- end i Nutidsforsikring. — Taleren antog ikke, at nærværende Spørgsmaal om Arbejdernes Alderdomsforsørgelse vilde blive løst, uden at Tvangsmomentet kom ind. I denne Form havde jo Sagen alt tidligere været til Forhandling i Nationaløkonomisk Forening; det var jo ogsaa den Form, hvorhen den tyske sociale Rigspolitik stiledede. Maaske vilde man nødsages til ved Tvang at hidskaffe Bidragene til Kassen saavel fra Arbejderen som fra Arbejdsgiverne. Statens Bidrag kunde jo saa

tænkes givet — som tidligere bragt paa Bane af vore nationaløkonomiske Professorer — ud af Brændevinsafgiften, der passende kunde deles mellem Kommunerne, for at disse kunde faa Interesse af Sagen, og Arbejderne, der saaledes selv fik umiddelbar Del i og godt af den Brændevinsafgift, det dog unægtelig navnlig var dem, der maatte erlægges. Nogen Lighed vilde jo denne sidste Fremgangsmaade have med det Bismarckske Forslag om Hidskaffelse af Penge til sociale Formaal ved Tobaksmonopolet.

Etatsraad **Juël** bemærkede, ligesom **Rubin**, overfor **Schou**, at den her i Foreningen førte Forhandling om Alderdomsforsørgelsesforslaget havde været endnu lærerigere end den paa Rigsdagen førte, hvad jo ogsaa var naturligt, eftersom vi her befandt os i den nationaløkonomiske Videnskabs Hovedkvarter. Det havde interesseret ham, at dette af Finansministeren vistnok med Omhu og Interesse udarbejdede Forslag her i Nationaløkonomisk Forening var blevet endnu skarpere kritiseret end paa Rigsdagen. **Taleren** imødegik **Etatsr. Levys** Bemærkninger om Statshjælpsprincippet; han var for dette Princip, og udtalte sin Anerkjendelse af, at Regeringen havde nedlagt dette Princip i Lovforslaget. Regeringen var gaaet over Rubicon ved at godkjende dette Princip, og derfor takkede han den; men Lovforslaget egnede sig ganske vist ikke til at gennemføres. Overfor **Schou** bemærkede han, at det næppe vilde være rigtigt at paalægge Kommunerne større Byrder; de havde alt nok. Fattigvæsenet forvaltede de paa en ingenlunde heldig Maade, og det vilde være langt bedre, om Staten overtog Forsørgelsen. For Løsningen af Opgaven om en Arbejder-Alderdomsforsørgelse havde et lille Land som Danmark i det Hele lettere Betingelser end de fleste andre Lande.

Efter kortere Replikker af **Etatsr. Løvy** og **Direktør Tvermoes** sluttede Forhandlingerne.
